

NECÂSET

(النجاسة)

Bazı nesnelere
dinin pis sayılması anlamında
fıkıh terimi
(bk. TAHÂRET).

NECÂŞÎ, Ahmed b. Ali

(أحمد بن علي النجاشي)

Ebü'l-Hüseyn (Ebü'l-Abbâs) Ahmed
b. Ali b. Ahmed b. Abbâs
en-Necâşî el-Esedî
(ö. 450/1058)

İmâmiyye Şiâsi'na mensup
tarih ve biyografi âlimi.

372 yılı Saferinde (Ağustos 982) Bağdat'ta doğdu. Şii âlimi Şeyh Sadûk'un öğrencisi olan babası gibi dedesi de ulemâdandı; atalarından Abdullah ise Ahvaz valilerindendi. Ailesinin Kûfe asıllı olması sebebiyle bazan İbnü'l-Küfî diye anılmışsa da dedelerinden İbn Abbas en-Necâşî'ye nisbetle daha çok Necâşî nisbesiyle tanınmıştır. Öğrenimini Bağdat'ta babasından başka Şeyh Müfid, Ebû Abdullah Hüseyin b. Ubeydullah el-Gadâirî ve İbnü'l-Cündî diye tanınan Ebü'l-Hasan Ahmed b. Muhammed gibi Şii âlimlerinin yanında yaptı; ayrıca arkadaşı Şeyhü'ttaife Ebû Ca'fer et-Tûsî ile birlikte onun hocalarının derslerine katılarak kendini yetiştirdi. Dinlediği çok sayıda hocanın rivayetlerini ve kitaplarını nakletme icâzeti aldı. Hayatı boyunca başta Ahmed b. Nûh es-Seyrâfî, Ahmed b. Abdûn, Ahmed b. Cündî, Hüseyin b. Ubeydullah el-Gadâirî ve Küleynî'nin öğrencilerinden bir grup olmak üzere çok sayıda Şii hadis ve ricâl âlimiyle irtibat kurdu ve onlardan rivayette bulundu. Öğrencilerinin en tanınmışları Ebû Ca'fer et-Tûsî, Ebû's-Samsâm Zülfikar b. Ma'bed el-Hasenî ve Ebü'l-Hasan Süleyman b. Hasan es-Sihreştî'dir.

Hayatını Bağdat'ta geçiren Necâşî dinî ve ilmi amaçlarla bazı seyahatler gerçekleştirdi. İlkın 400 (1010) yılında Necef'e giderek Hz. Ali'nin kabrini ziyaret etti. Bu arada Ebû Abdullah Hüseyin el-Bûşencî'den onun 'Ame'lü's-sulân adlı eserinin rivayeti konusunda icâzet aldı. Ayrıca Hibetullah b. Ahmed el-Kâtib isimli bir ricâl âliminden yararlandı (er-Ricâl, II, 408-409). Birkaç defa Kûfe'ye gitti ve başta Hasan b. Ahmed el-İclî olmak üzere ileri gelen hadisçilerle görüşüp rivayet nakli ve bilgi alışverişinde bulundu. Diğer taraftan

onuncu ve on birinci imamlar Ali el-Hâdî ile Hasan el-Askerî'nin kabirlerinin yer aldığı Sâmerâ'da Kâdî Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Yûsuf'tan, Muhammed b. İbrâhim el-İmâm'ın Ca'fer es-Sâdik'tan naklettiği kitabının bir nüshasını dinledi (a.g.e., II, 54). Necâşî'nin hangi tarihte ve nerede öldüğü konusunda çağdaşları tarafından verilmiş herhangi bir bilgi yoktur. Daha sonraki İmâmiyye âimleri, İbnü'l-Mutahhar el-Hillî'nin er-Ricâl (Hülâşatü'l-akvâl) adlı eserine dayanarak onun 450 yılı Cemâziyelevvel ayında (Temmuz 1058) Sâmerâ yakınlarında küçük bir yerleşim merkezi olan Matîrâbâd'da vefat ettiğini yazmaktadır.

Eserleri. 1. Ricâlü'n-Necâşî (Kitâbü'r-Ricâl, Fihrisü esmâ'i muşannifi's-Şi'a). Müellifin günümüze ulaşan tek eseridir. Necâşî mukaddimesinde Şiâ muhaliflerinden birinin, "İmâmiyye'nin selefleri arasında eser veren müellif yoktur" şeklindeki sözü üzerine telif ettiğini söylediği bu çalışmada sayıları 1270'e ulaşan Şii-İmâmî musannif, müellif ve râvilerini eserleri, ilmî durumları ve başkalarının haklarında yaptıkları değerlendirmelerle birlikte ele almıştır. Şiâ ricâlîyle ilgili bilinen eserler içinde önemli bir yere sahip olan bu çalışma, bir kısım âlimler tarafından (meselâ bk. Hasan es-Sadr, s. 268) metodu ve kışileri inceleme tarzı itibarıyla benzerlerinden üstün tutulmaktadır. 420 (1029) yılından sonra yazıldığı sanılan eserin ilk taş baskısı Bombay'da (1317), bir diğer taş baskısı İran'da Matbaa-i Mustafavî'de gerçekleştirilmiştir. Eserin ilmî neşri, Meşhed er-Ravzatü'r-Radaviyye ve Tebriz Mektebütü'l-Ehliyye yazma nüshalarına dayanarak Muhammed Cevâd en-Nâinî tarafından iki cilt halinde yapılmış (Beyrut 1408/1988), çağdaş araştırmacılar Muhammed Ali Ebtahî İsfahânî kitaba Tehzîbü'l-makâl fi tenkihî 'ilmi'r-ricâl adıyla geniş bir şerh yazmıştır (Tahran 1317). 2. el-Kûfe ve mâ fihâ mine'l-âşâr ve'l-fezâ'il. 3. Ensâbü Benî Naşr b. Ku'ayn ve eyyâmühüm ve eş'ârühüm. Eserde müellifin soyunun geldiği Benî Nasr ile ilgili olaylar ve şiihlere yer verilmektedir. 4. el-Cum'a ve mâ verede fihi mine'l-a'mâl. 5. Muhtaşarü'l-envâr ve mevâzî'n-nücüm elletî semmethâ el-'Arab. 6. Aḥbârü'l-vükelâ'ti'l-erba'a. İmâmiyye'nin on ikinci imamının gaybûbetinden sonra onun vekilleri kabul edilen dört sefirle ilgilidir (er-Ricâl, I, 254; Tebrizî, VI, 135).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Ali en-Necâşî, er-Ricâl (nşr. M. Cevâd en-Nâinî), Beyrut 1408/1988, I, 252-254; II, 54, 408-409; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 5-38, 52-

56; Bahrülulûm-i Tabâtabâi, Ricâlü's-seyyid Bahri'l-ulûm: el-Fevâ'idü'r-ricâliyye (nşr. M. Sâdik Bahrülulûm – Hüseyin Bahrülulûm), Tahran 1944, II, 35-43; Tebrizî, Reyḥānetü'l-edebe, Tebriz, ts., VI, 134-135; Hasan es-Sadr, Te'sisü's-Şi'a, Beyrut 1401/1981, s. 267-268; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, ez-Zerî'a ilâ teşâni'î's-Şi'a, X, 154; Ebü'l-Kâsım el-Hûi, Mu'cemü ricâlî'l-ḥadis, Beyrut 1403/1983, II, 156-157; Muhammed b. Ali Erdebilî, Câmi'u'r-ruvât, Beyrut 1403/1983, I, 54-55; A'yânü's-Şi'a, III, 30-38; Nâhid Bâkırî, "Ricâl-i Necâşî", DMT, VI, 173-174.

MUSTAFA ÖZ

NECÂŞÎ, Kays b. Amr

(كيس بن عمرو النجاشي)

Ebü'l-Hâris (Ebü'l-Mehâsin) Kays
b. Amr b. Mâlik el-Hârisî
en-Necâşî
(ö. 40/660 yılı civarı)

Muhadram hiciv şairi.

Câhiliye devrinde Yemen'in Negrân şehrinde doğdu. Soyu Kehlân'ın kolu Benî Hâris b. Kâ'b'a dayanır. Necâşî nisbesini annesinin Habeşistanlı oluşundan veya ten renginin Habeşler'inkine benzermesinden dolayı almıştır. Necran'dan ayrılıp önce Hicaz'a, ardından Kûfe'ye gidip yerleşti. Yemen'den Hz. Ömer'e gelen bir heyet içinde yer aldığı için onun Hicaz'a gelişi tarihinin üçüncü halife dönemine rastladığı sanılmaktadır. Gerek Câhiliye devrinde gerek İslâm döneminde özellikle hiciv türü şiirleriyle ün yapmıştır.

Necâşî, Necran'da iken Medine'de evli bulunan akrabasından bir kadını şiirine konu ettiği gerekçesiyle Hassân b. Sâbit'in oğlu Abdurrahman'ı hicveden şiirler söyledi. Daha sonra Abdurrahman ile Zülme-câz panayırında ve Mekke'de karşılaşp onunla atışmaya girdi. Mekke'deki atışmalarında Abdurrahman mağlûp olunca Hassân oğluna yardım etmek zorunda kaldı. Bazı kaynaklarda Abdurrahman'ın üstün geldiği de kaydedilir. Necâşî'nin Benî Aclân'dan İbn Mukbil diye tanınan Temîm b. Übey ile ağır hicivleşmeleri Hz. Ömer zamanında başladı ve Hz. Ali döneminin sonlarına kadar sürdü. Onun İbn Mukbil'e satışmaları kabilesi olan Benî Aclân'a da yönelince kabile ileri gelenleri Hz. Ömer'e başvurdu. Hz. Ömer de Necâşî'nin hiciv söylemesini yasakladı, hatta söylemesi halinde onu dilini kesmekle tehdit etti veya hapse attırdı (İbn Mukbil, neşredenin girişi, s. 10-14; İbn Kuteybe, s. 247-248).

Necâşî müslüman olmuşsa da kaynaklarda inancı zayıf ve kendisi "fâsik" bir kişi olarak nitelendirilmiştir. Şaraba olan düş-

NECÂŞÎ, Kays b. Amr

künlüğü sebebiyle Kûfe halkından dayak yiyince onları çok ağır bir dille hicvetti (İbn Kuteybe, s. 247). Hz. Ali ile Muâviye arasındaki mücadelede önceleri Ali'yi destekledi, Cemal Vak'ası ve Siffin Savaşı'nda onun yanında yer aldı, şiirleriyle ona arka çıktı. Siffin Savaşı'nda Muâviye b. Ebû Süfyân taraftarlarını ve onlar arasında yer alan İbn Mukbil'in kabilesi Benî Aclân'ı hicveden bir "Nûniyye" yazdı, İbn Mukbil de buna cevap verdi (İbn Mukbil, neşredenin girişi, s. 14-15). Ancak içki içmesi yüzünden Hz. Ali'nin adamları tarafından kırbaç cezasına çarptırılınca Kûfe'yi terk ederek Muâviye'nin yanına gitti, ona methiyeler söyledi ve Hz. Ali'yi hicvetti. Kaynakların çoğunda onun 40 (660) yılı dolaylarında öldüğü kaydedilirse de Hz. Hasan (ö. 49/669) için mersiye yazdığı, hatta Hz. Hüseyin'in şehâdetine (ö. 61/680) yetiştiği ve bundan bir süre sonra öldüğü de rivayet edilir (Ömer Ferruh, I, 314). Kardeşi Hadîc'in (Hudeyc) söylediği bir mersiyeden onun hayatının sonlarına doğru Yemen'e döndüğü ve Yemen'in Lahac şehrinde öldüğü anlaşılmaktadır (a.g.e., a.y.).

Necâşî'nin şiirleri derlenerek Selim en-Naimî tarafından *Şîrû'n-Necâşî el-Hârisî* adıyla yayımlanmıştır (MMİr., XIII [Bağdad 1966], s. 95-127). Ayrıca Sâlih el-Bekkâr, Tayyib el-Aşşâş ve Sa'd Gurâb şairin haber ve şiirlerini derleyip neşretmişlerdir (bk. bibl.). Nasr b. Müzâhim el-Minkarî'nin *Vak'atü Şiffin* adlı eserinde bu savaş sırasında Necâşî'nin söylediği birçok kaside ile bazı parçalar (165 beyit) yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Mukbil, *Divân* (nşr. Ahmet İhsan Türek), Ankara 1967, neşredenin girişi, s. 8-16; Nasr b. Müzâhim, *Vak'atü Şiffin* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1401/1981, s. 51, 58, 137, 180, 307, 357, 360, 372, 396, 409, 453, 454, 465, 486, 524; İbn Kuteybe, *eş-Şîr ve's-Şu'arâ*, Beyrut 1964, s. 246-250; Dineverî, *el-Ahbârü't-tuvâl*, s. 173-174; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik*, XIV, 117; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 582-583; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb*, II, 105-107; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 73; a.mlf., "Necâşî", *IA*, IX, 153-154; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, I, 313-315; Hasan es-Sadr, *Te'sisü's-Şî'a*, Beyrut 1401/1981, s. 187-188; *A'yânü's-Şî'a*, VIII, 457; Kusay eş-Seyh Asker, *en-Necâşî: Şâ'iru Siffin*, Beyrut 1988; F. Schulthess, "Über den Dichter al-Nağâşî und Einige Zeitgenossen", *ZDMG*, LIV (1900), s. 421-474; Sâlih el-Bekkâr v.dğr., "en-Necâşî el-Hârisî: Ahbârühü ve eş'ârühü", *Havliyyâtü'l-Câmi'a-ti't-Tünisiyye*, XXI, Tunus 1982, s. 105-201; G. J. H. van Gelder, "al-Najâşî", *Encyclopedia of Arabic Literature* (ed. J. S. Meisami - P. Starkey), London 1998, II, 575.

RAHMİ ER

NECÂŞÎ ASHAME

(النجاشي أصحمة)

en-Necâşî Ashame b. Ebcer
(ö. 9/630)Muhacirleri himaye eden
ve Hz. Peygamber'in
davetini kabul edip müslüman olan
Habeşistan kralı.

Habeşçe'de "hükümdar" anlamına gelen ve Batı dillerinde **negus** imlâsıyla yazılan **negâsî** kelimesinin Arapçalaşmış şekli olan **necâşî** Habeş kralları için kullanılan bir unvandır. Arapça kitâbelerde bunun karşılığı olarak "melikü'l-Habeşe" ve "melikü Aksum" unvanı yazılmıştır. Necâşî, Arap kaynaklarında özel isim olarak da geçmekle birlikte bu durum unvanın lakaplaşmasından kaynaklanmakta ve Resûl-i Ekrem'in giyabî dostluk kurduğu necâşînin adının Ashame olduğu bilinmektedir.

İslâm öncesinde Araplar'ın Habeş kralları ile ilişki içinde buldukları, Kusayy'in çocuklarından Hâşim veya kardeşinin Necâşî'den Habeşistan'da ticaret yapma imtiyazı elde ettiği ve bu imtiyazın uzun zaman onun ailesinde kaldığı, ayrıca Abdülmuttalib ile Harb b. Ümeyye arasındaki bir anlaşmazlıkta Necâşî'nin hakemliğine başvurulduğu bilinmektedir (İbn Habîb, *el-Münevmağ*, s. 90-91; Belâzürî, I, 73). Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Necâşî Ashame'nin tahta ne zaman çıktığı belli değildir. Bilinen husus, babası Necâşî Ebcer'in kardeşi tarafından tahttan indirilerek öldürüldüğü ve henüz çocuk yaşta olan tek oğlu Ashame'nin Arabistan'a gönderilerek Bedir yöresinde yaşayan Damreoğulları'ndan bir kişiye satılmış ve uzun süre orada kalmış olduğudur.

Hz. Peygamber'in, Mekke'de eziyet gören müslümanlara "Orada ülkesinde hiç kimseye zulmedilmeyen bir hükümdar iş başındadır; gidin ve Allah içinde bulduğunuz durumdan bir çıkış yolu gösterinceye kadar o doğruluk ülkesinde kalın" tavsiyesi üzerine (İbn Hişâm, I, 321-322), 615 yılında dördü kadın olmak üzere on beş kişi Habeşistan'a hicret etmiş, bu ilk muhacirlerin Ashame tarafından iyi karşılanmasıyla bir yıl sonra daha kalabalık bir grup oraya gitmiştir. Kureyşliler, sayıları artan bu muhacirlerin ardından Habeşistan'a bir heyet göndererek Necâşî Ashame'den onları iade etmesini istemişlerse de Necâşî, Kureyş heyetiyle Ca'fer b. Ebû Tâlib başkanlığındaki muhacirlerin temsilcilerini tartışmaya davet etmiş ve sonuç-

ta müslümanları davalarında haklı bularak misafirliklerinin devamına karar vermiştir. Onların Bedir Savaşı'ndan sonraki benzeri teklifini de geri çevirmişti.

Hz. Peygamber 7. yılın başında (Mayıs 628) Necâşî Ashame'ye, kendisini Damreoğulları'nın yanındaki kölelik günlerinden tanyan Amr b. Ümeyye ed-Damrî ile, biri onu İslâm'a davet eden, diğeri, ülkesindeki muhacirler arasında bulunan Ebû Süfyân'ın kızı Ümmü Habîbe ile nikâhının kuyulmasını ve onunla birlikte muhacirlerin Medine'ye gönderilmesini isteyen iki mektup ve bazı hediyeler gönderdi. Daveti kabul eden Ashame İslâm'a girdi, Ümmü Habîbe'yi Resûl-i Ekrem'e nikâhladı ve muhacirleri iki yelkenli gemiyle geri yolladı. Bu arada Hz. Peygamber'e de bir çift mest, Mısır işi bir elbise, sarık, iç giysisi, üç tane kısa mızrak (kargı), bir yüzük ve bir katır hediye yolladığı bilinmektedir. Ayrıca oğlu Erhâ altmış kişilik bir grupla ve ayrı bir gemiyle onlara refakat ederken (bu gemi batmış ve bütün yolcular boğulmuştur) yetmiş kişilik bir Habeş heyeti de muhacirlere katıldı. Resûlullah, Medine'ye gelen bu kişilere Yâsin sûresini okudu, kalplerinde oluşan İslâm'a karşı sevgi üzerine de Mâide sûresinin 82. âyeti indi (Yûsuf b. İsmâil en-Nebhânî, s. 156). Resûl-i Ekrem, Necâşî Ashame'nin muhacirlere gösterdiği sıcak ilginin bir karşılığı olarak bu heyete bizzat kendisi hizmet etti (Beyhakî, II, 307).

Necâşî Ashame'nin Hz. Peygamber'i görmeden, herhangi bir mucizesine şahit olmadan uzaktan iman etmesi İslâm âlimlerinin dikkat çektiği bir husus olmuş ve kendisi iman ve amelle ilgili bazı konularda delil olmak üzere örnek gösterilmiştir (İbn Hazm, III, 199; İbn Ebû'l-İz, s. 466). Ashame 9 yılının Receb ayında (Ekim 630) vefat etti, bunun haberini Medineliler'e bizzat Resûl-i Ekrem vererek onun giyabında Cennetü'l-baki'da cenaze namazını kıldırdı. Resûl-i Ekrem'in Ashame'nin giyabında cenaze namazı kıldırması da farklı görüşlerin tartışılmasına, dolayısıyla farklı uygulamalara yol açmıştır. Hattâbî gibi bazı âlimler meseleyi kişinin öldüğü yerde namazını kılacak kişilerin olmaması şartına bağlamış, Abdülvâhid b. İsmâil er-Rûyânî gibi diğer bazı âlimler de aynı şehirde bulunanların şehrin başka bir yerinde giyabî cenaze namazı kılamayacaklarını belirtmiştir (Âmirî, II, 68). Necâşî için kılınan namaz cenaze namazında tekbir sayısının dörtle sınırlanmasında da ilk örneği oluşturmuştur (Taberânî, V, 191; Âmirî, II, 67).